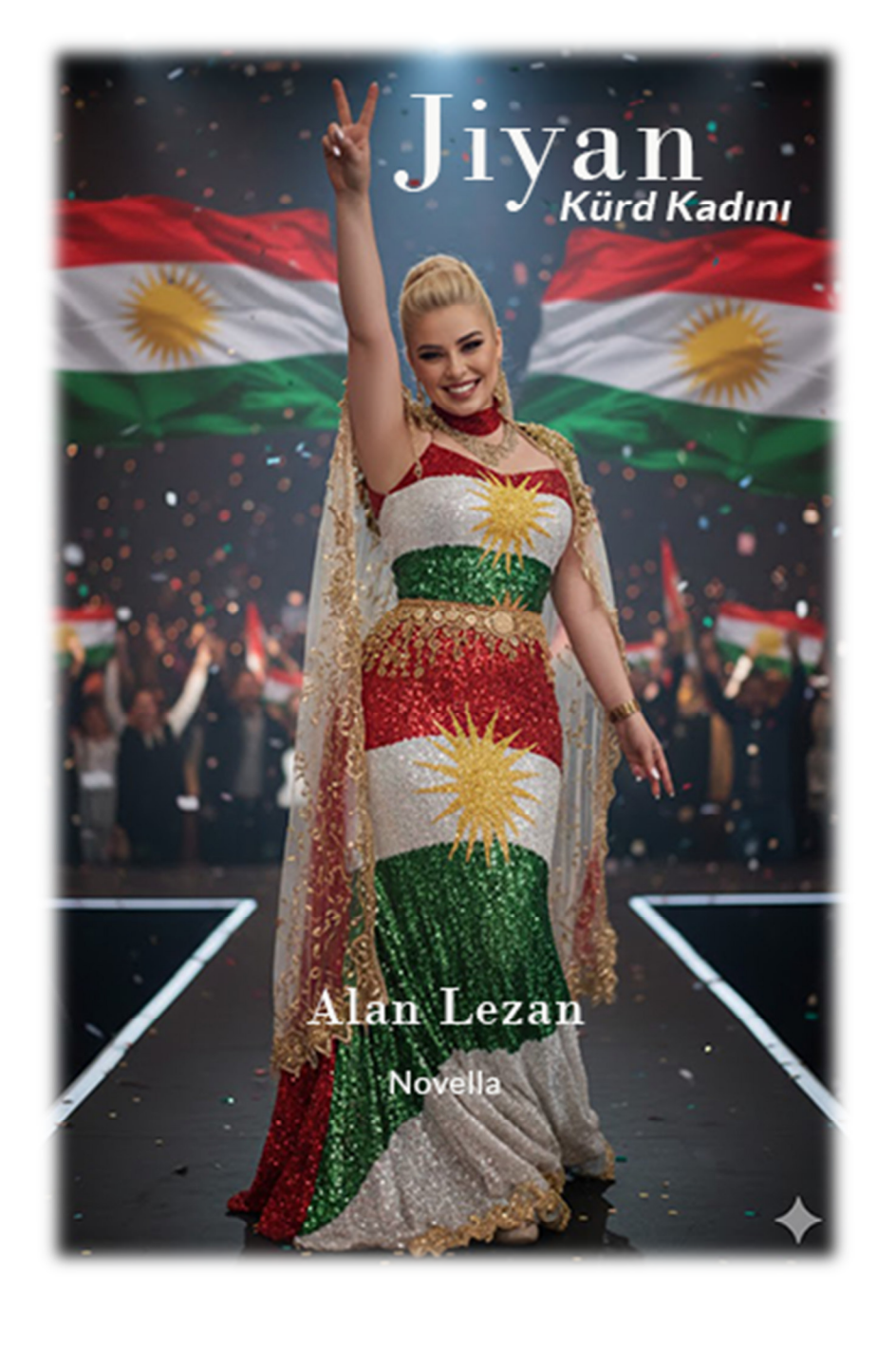

Jiyan

Kürd Kadını

Alan Lezan

Novella

Prolog

Konfetiler, sanki gökyüzü sessiz bir takdis göndermek için açılmış gibi ılık havada süzülüyordu. Spot ışıkları, Jiyan'ın Kürdlerin güneşini ve toprağını anımsatan renklerle bezeli elbisesinin üzerinde geziniyordu. Sahnedeydi; sağ eli zafer işaretiyle havada, arkasında ise nesillerdir hem umudu hem kederi sırtlayan o büyük bayraklar dalgalanıyordu.

Meydan tezahüratlarla inliyordu ama Jiyan'ın içinde derin ve berrak bir sessizlik vardı. Sabahın henüz ışık mı yoksa sis mi getireceğini bilemediği o anlarda, sadece Dersim dağlarının bildiği türden bir sessizlik.

Salondakilerden hiçbiri, onun taşıdığı yükleri görmüyordu. Kimse, söylenmesi yasak şarkıları gizlice fısıldadığı geceleri görmüyordu. Kimse, bir zamanlar olduğu o kızı—çıplak ayaklı, meraklı ve dünyası için tehlikeli sorularla dolu o çocuğu bilmiyordu.

Şimdi burada, ışıkların altında dururken biliyordu: Bu an sadece ona ait değildi. Kendisinden önce yürüyen tüm Kürd kadınlarına aitti. Susmak zorunda kalanlara. Savaşanlara. Kaybedenlere. Ve umut etmekten asla vazgeçmeyenlere.

Jiyan gülümsedi. Kameralar için değil. Henüz gelmemiş olan ama mutlaka gelecek olan o özgürlük için.

1 – Dersimli Kadın

Jiyan babaevinin kapısını açtığında, Dersim sabahı nemli toprak ve soğuk taş kokuyordu. Güneşin ilk ışıkları, dünya yeni bir güne hazır mı diye bakarmışçasına tepelerin üzerinde geziniyordu. Jiyan hazır değildi—ama yine de her gün yaptığı gibi dışarı çıktı.

Dört çocuğun en küçüğüydü; erkenden çatlaklar vermeye başlamış bir ailenin tek kızı. Bugün otuz, yirmi sekiz ve yirmi altı yaşlarında olan üç ağabeyi, evlenip kendi hayatlarına çoktan gitmişlerdi; eski bir halının sökülmüş iplikleri gibi şehrin dört bir yanına dağılmışlardı.

Okul müdürü olan babası sessiz bir adamdı; kanser onu hayattan kopardığında henüz kırk dört yaşındaydı. Başka adamların planlar kurduğu, evler inşa ettiği, çocuklarını omuzlarında taşıdığı bir yaşta. Ama o, bedeni pes etmeden çok önce yorulmuştu. İlk çocuğunu yirmi ikisinde kucağına almıştı; şimdi, otuz yıl sonra oğulları kendi evlerinde evlilik yüzüklerini taşıırken, o zamanlar on altısında olan Jiyan; babasının nefesinin sığlaşmasını, ellerinin hafiflemesini, sesinin duvarların arasında yitip gidişini izlemek zorunda kalmıştı.

O günden beri ailenin üzerinde ince bir gölge, can yakmayan ama hep hatırlatan sessiz, sıcak bir acı asılı kalmıştı.

Jiyan yirmi dördündeydi ama hareketlerinde çok daha uzun süre yaşamış bir kadının dinginliği vardı. Elleri işi, gözleri kaybı, kalbi ise asla yüksek sesle dile getirmediği bir özlemi tanıyordu. Belki de diye düşünürdü bazen, bir Kürd kadını

olmanın fitratı buydu: Göstermeden güçlü olmak; söylemeden umut etmek; adını koymadan savaşmak.

Avlu henüz boştu. Sadece tavuklar toprakta eşeleniyor, uzaklarda bir köpek havlıyordu. Jiyan saçlarını topladı, atkısını omuzlarına sıkıca sardı ve kuyudan su çekmeye başladı. Soğuk parmaklarını ısıırıyordu ama şikâyet etmedi. Bir Kürd kadınının hayatının nadiren yumuşak olduğunu ve onurun çoğu zaman sessizlikte saklı kaldığını öğrenmişti.

Ağır kovaları taşırken önceki geceyi düşündü. Dolaptan gizlice çıkardığı o elbiseyi. Parmak uçlarıyla dokunduğu renkleri. Aynada kendine baktığında kaplayan o hissi: Birinin kızı, bir işçi ya da boyun eğmesi gereken biri olarak değil; sadece kendisi olarak.

Bir Kürd kadını olarak.

4

Ağaçların arasından bir rüzgâr esti ve Jiyan olduğu yerde durdu. Bir an için kendi nefesinden başka hiçbir şey duymadı. Bu sessizliğin içinde, yıllardır ona eşlik eden o şeyi hissetti: Hayatının görüldüğünden daha fazlası olduğuna dair sessiz, sarsılmaz bir kesinlik. Kendi sesinin, ne kadar kısık olursa olsun, bir gün mutlaka duyulacağı inancı.

Ne zaman, bilmiyordu. Nasıl, bilmiyordu. Ama o günün geleceğini biliyordu. Ve belki de diye düşündü yürümeye devam ederken, o gün farkına bile varmadan çoktan başlamıştı.

2 – Kimsenin Görmediği Yükler

Gün henüz yeni başlıyordu ama Jiyan kemiklerinde yorgunluğu hissetmişti bile. Kötü bir uykunun yorgunluğu değildi bu; eski bir evin köşelerindeki tozlar gibi yıllar içinde sessizce, sabırla birikmiş olanlardandı. Buna alıştı. Bir Kürd kadını, bitkinliğin durmak için bir sebep olmadığını erkenden öğrenirdi.

Evde çay ve taze pişmiş ekmek kokusu vardı. Annesi, omuzları sanki görünmez bir yük taşıyormuşçasına hafifçe öne eğik, ocağın başında duruyordu. Belki de gerçekten taşıyordu. Jiyan, annesinin asla anlatmayacağı kadar çok şey yaşadığını biliyordu. Ailesindeki kadınlar acıdan nadiren bahsederlerdi; onu göğüslerinde ikinci bir kalp gibi taşırlardı.

5

"Erkencisin," dedi annesi arkasına dönmeden.

"Uyuyamadım," diye cevap verdi Jiyan kovaları yere bırakırken.

Annesi sadece başıyla onayladı. Aralarında sessiz bir mutabakat vardı: Neden diye sorulmazdı. Her nedenin ağır olduğu bilinirdi.

Jiyan alçak masaya oturdu ve çaydanlıktan yükselen buharı izledi. Bu buhar ona Dersim dağlarının üzerine sabahları çöken o yoğun, gizemli ve neredeyse canlı sislere hatırlattı. Çocukken dağların nefes aldığına inanırdı. Bugün ise onlara hayat üfleyenlerin insanlar olduğunu biliyordu. Annesi, ninesi, teyzeleri gibi... Her şeye rağmen yürümeye devam eden kadınlar.

"Çok düşünüyorsun," dedi annesi aniden.

Jiyan hafifçe gülümsedi. "Belki."

"Genç bir kadın için iyi değil bu."

"Peki, genç bir Kürd kadını için iyi olan ne?" diye sordu

Jiyan kısık bir sesle.

Annesi sustu. Bu, kolayca cevaplanacak bir soru değildi.

Daha sonra, güneş yükseldiğinde Jiyan köye giden yola koyuldu. Patika taşlıydı; rüzgâr beraberinde nemli yosun ve soğuk su kokusu getiriyordu. Her taşı, her ağacı, her virajı tanıyordu. Dersim onun için sadece bir memleket değil; bedeninin, tarihinin ve ruhunun bir parçasıydı.

Yolda sırtında bir yük odun taşıyan yaşlı bir kadınla karşılaştı. Yük neredeyse kadının kendi boyu kadardı ama kadın, ne bir şikâyet ne de bir zayıflık belirtisi göstererek dimdik yürüyordu.

6

"Günaydın Jiyan," dedi kadın.

"Günaydın Derya Teyze. Yardım edeyim mi?"

"Yok kızım. Ben bunu altmış yıldır taşıyorum. Artık beni yıkamaz."

Jiyan gülümsemeden edemedi. Bu kadınlar, dünyanın artık anlayamadığı bir kumaştan yapılmışlardı. Acı ve gururla dokunmuş bir kumaştan.

"Köye mi gidiyorsun?" diye sordu Derya.

"Evet."

"Öyleyse benden herkese selam söyle. Ve onlara kim olduklarını unutmamalarını söyle."

Jiyan başıyla onayladı. "Söylerim."

Yürümeye devam ederken yaşlı kadının sözlerini düşündü. Kim olduğunu unutmamak. Söylemesi kolaydı. Ama gerçekte ne anlama geliyordu? Dil miydi? Şarkılar mı? Hikâyeler mi? Yoksa isimlendirilemeyen daha derin bir şey mi?

Köyde telaşlı bir hareketlilik vardı. Kadınlar sebze dolu sepetler taşıyor, adamlar çatıları onarıyor, çocuklar gülererek sokaklarda koşuyordu. Ancak yüzeyin altında, Jiyan'ın her zaman hissettiği o görünmez bir şey vardı: Kesintisiz bir teyakkuz hali, dağların dışındaki dünyaya karşı duyulan sessiz bir güvensizlik.

Amcasının küçük dükkânına girdi. Baharat, tütün ve kurutulmuş ot kokusu onu eski bir hatıra gibi karşıladı.

"Ooo Jiyan!" diye seslendi amcası. "Gel, gel! Taze çayım var."

7

Oturdu, amcası ona bir bardak doldurdu. Bakışları sıcaktı ama gözlerinde o tanıdık yorgunluk vardı.

"Düşünceli görünüyorsun," dedi amcası.

"Sadece... çok şey düşünüyorum."

"Geleceği mi?"

"Her şeyi."

Amcası yavaşça başını salladı. "Gençlerimizin kaderi bu. Siz çok düşünüyorsunuz, çünkü biz çok az şey söyleyebildik."

Jiyan ona baktı. "Bir şeylerin değişeceğine inanıyor musun?"

Amcası hüznüyle gülümsedi. "Bir şeyler her zaman değişir.

Asıl soru, daha iyiye gidip gitmeyeceği."

Jiyan sustu. Kelimeler, içinde taşıdığı soruların yanında bazen çok küçük kalıyordu.

Öğleden sonra eve dönüş yoluna geçtiğinde gökyüzü grileşmişti. Hafif bir yağmur başladı; damlalar teninde soğuk bir his bırakıyordu. Ama Jiyan, sanki kendisinden daha büyük bir yolda yürüyormuşçasına adım adım ilerlemeye devam etti.

Annesini düşündü. Derya Teyze'yi. Köydeki kadınları. Kimsenin görmediği yükleri taşıyan tüm o Kürd kadınlarını. Ve dolabındaki o elbiseyi düşündü.

Sahneyi.

Işığı.

Gelecek olan o anı.

Belki de onu diğerlerinden ayıran buydu:

O sadece taşımak değil, göstermek istiyordu.

8

3 – Geçmişin Sesleri

Geceleyin yağmur dinmişti ama ertesi sabah Jiyan nehre inen dar patikadan aşağı yürürken toprak hâlâ nemliydi. Gökyüzü berraktı; Dersim dağları her şeyi gören ve hiçbir şeyi unutmayan kadim muhafızlar gibi dikiliyordu orada. Jiyan bu dağları seviyordu. Sert ama dürüsttüler. Hiçbir şeyi kolayca vermezler ama hiçbir şeyi de sebepsiz almazlardı.

Nehir kıyısında düz bir taşın üzerine oturdu. Su, taşların üzerinden sadece yeterince uzun süre dinleyenlerin anlayabileceği hikâyeler anlatarak akıyordu. Jiyan gözlerini kapattı. Suyun sesi ona babaannesinin sesini hatırlattı; pürüzlü, sıcak ve sırlarla dolu.

Babaannesi unutulmayan kadınlardandı. Küçük tefek ama sarsılmaz. Elleri hayattan, gözleri ise bilgelikten nasibini almıştı. Jiyan'a pek çok şey öğretmişti: ekmek yoğurmayı, şifalı ot toplamayı ve susmanın daha güvenli olduğu anlarda susmayı. Ama en çok da hikâyeler anlatmıştı ona. Yüksek sesle anlatılması yasak olan hikâyeler.

"Biz dağların halkıyız," demişti babaannesi. "Ve dağlar diz çökmez."

O zamanlar Jiyan bunun ne anlama geldiğini anlamamıştı. Bugünse çok iyi anlıyordu.

Gözlerini açtı ve sudaki yansımasına baktı. Akıntı, kimliğin asla donmuş bir şey olmadığını söylercesine yansımayı hafifçe bozuyordu. Ailesindeki kadınları düşündü—annesini, babaannesini, teyzelerini. Her biri, dışarıdan görüldüğünden çok daha ağır hayatlar sürmüştü. Annesi, öyle beklendiği için on altısında evlenmişti. Babaannesi, üzerinde hiç konuşmadan üç evladını toprağa vermişti. Teyzesi çalışmak için şehre gitmiş ve bir daha dönmemişti. Her biri savaşmıştı—silahla değil; sabırla, onurla ve gündelik hayatın içine gizlenmiş bir cesaretle.

Jiyan sık sık bu zincirin bir halkası olacak kadar güçlü olup olmadığını soruyordu kendine. Avuçlarına bırakılan bu mirası taşıyıp taşıyamayacağını. Başkalarının sahip olmadığı o sese sahip olup olmadığını.

Yerden küçük bir taş aldı, parmaklarının arasında çevirdi ve suya fırlattı. Dalgalar, nehrin uğultusunda kaybolana dek yuvarlak ve muntazam bir şekilde yayıldı.

Hikâyelerimiz de böyle, diye düşündü. Yayılıyorlar ama dünya onları duymuyor.

Dönüş yolunda, yol kenarında oturmuş piposunu dolduran yaşlı bir adama rastladı. Yüzü derin çizgilerle kaplıydı, gözleri ise koyu renkli bir ahşabın rengindeydi.

"Günaydın Jiyan," dedi adam, başını kaldırmadan.

"Günaydın Cemal Amca."

"Nehirdeydin."

"Evet."

Yavaşça başını salladı adam. "Nehir her şeyi hatırlar. Hiçbir şeyi unutmaz."

"Bazen unutabilmeyi dilerdim," dedi Jiyan kısık bir sesle.

Cemal ona baktı; bakışlarında Jiyan'ın anlamlandıramadığı bir şey vardı. "Unutmak, sahip olmadığımız bir lüktür. Biz Kürdüz. Geçmişimizi bir gölge gibi taşıyoruz."

10

"Peki ya gelecek?" diye sordu genç kız.

"Gelecek," dedi Cemal piposunu yakarken, "onu talep etme cesareti olanlarındır."

Jiyan sustu. Bu cesarete sahip olup olmadığını bilmiyordu. Ama ona ihtiyacı olacağını biliyordu.

Eve vardığında annesi onu bekliyordu. Elinde özenle katlanmış, sanki çok değerli bir şeymiş gibi tuttuğu eski bir kumaş vardı.

"Bu babaannenindi," dedi ve Jiyan'a uzattı.

Jiyan kumaşı dikkatle açtı. İçinde el yapımı küçük bir tılsım duruyordu; metal bir daire ve ortasına kazınmış bir güneş çarkı. Umudun sembolü. Özgürlüğün sembolü.

"Bir gün senin olmasını istemişti," dedi annesi.

"Neden bugün?"

Annesi ona uzun uzun baktı. "Çünkü vaktinin geldiğine inanıyorum."

Jiyan kalbinin hızlandığını hissetti. Annesinin ne demek istediğini bilmiyordu ama bir şeylerin değiştiğini hissediyordu. Kendi içinde bir şeylerin. Çevresinde bir şeylerin.

Tılsımı elinde sıktı. Kendi kalbi varmışçasına sıcaktı. Ve uzun zamandan sonra ilk kez, geçmişin seslerinin sadece bir yük değil, bir yol gösterici olduğunu hissetti.

4 – Şenliğin Çağrısı

11

Jiyan küçük köy meydanına ulaştığında öğleden sonrası sıcaktı. Güneş alçalmış, ışığı sığınacak bir yer arayan insanlar gibi birbirine sokulmuş evlerin çatılarına altın rengiyle düşmüştü. Hafif bir rüzgâr, közlenmiş ekmek ve taze ot kokusunu havaya yayıyordu. Bu, memleketin kokusuydu—aynı anda hem teselli eden hem de sızlatan bir koku.

Köydeki insanlar her zamankinden daha huzursuzdu. Bu durum hareketlerinden, bakışlarından, birbirleriyle fısıldaşmalarından belli oluyordu. Havada gündelik hayatın ötesinde, daha büyük bir şey vardı. Jiyan bunu hemen fark etti. Bu ruh halini tanıyordu. Fırtınadan hemen önceki toprak sarsıntısı gibiydi.

"Duydun mu?" diye sordu yanındaki kadın, sepetine domates doldururken.

"Neyi?" diye sordu Jiyan.

"Bir Şenlik olacakmıŐ. Bu akşam. Gizlice."

Jiyan kalbinin küt küt attığını hissetti. Bir Şenlik. Bir Kürd ŐenliĐi. Müzik, dans, renkler, sesler—onlardan defalarca alınan o her Şey. Her Şeye rağmen asla vazgeçemedikleri o her Şey.

"Nerede?" diye sordu.

Kadın, birinin duymasından korkuyormuş gibi etrafına bakındı. "Yukarıdaki eski düzlükte. Meşelerin olduğu yerde."

Jiyan başıyla onayladı. Kadının hangi yeri kastettiğini çok iyi biliyordu. Tepelerin arasına gizlenmiş, daha önce pek çok gizli ŐenliĐe tanıklık etmiş yaşlı ağaçların koruduğu o geniş alan.

12

"Ama dikkatli ol," dedi kadın alçak sesle. "Kimin dinlediğini asla bilemezsin."

Jiyan teşekkür edip yoluna devam etti. Farkında olmadan adımları hızlanmıŐtı. Bir Şenlik, müzikten fazlası demekti. Hafıza demekti. DireniŐ. Birlik. İnsanların kırılmadığı anlamına geliyordu.

Dersim'de nadiren açıkça kutlama yapılırdı. İnsanlar, bir Őarkının, bir dansın veya bir ateŐin bile Őüphe uyandırabileceğini çok uzun yıllar boyunca öğrenmiŐlerdi. Şenlik demek bir araya gelmek demekti, bir araya gelmek ise dikkat çekmek—hem de yanlış türden bir dikkat. Bu yüzden gizlide, kapalı kapılar ardında, gecenin siperinde kutlarlarmıŐ. Yasak bir Şey yaptıkları için değil; çevrelerindeki dünya neŐenin bir suç olmadığını unuttuğu için.

Eve geldiğinde annesi eşikte oturmuş elma soyuyordu. Kabuklar uzun, kırmızı spiraller halinde yere düşüyordu.

"Geç kaldın," dedi annesi.

"Bu akşam bir şenlik olacağını duydum."

Annesi duraksadı. Elleri hafifçe, belli belirsiz titredi ama Jiyan bunu fark etti.

"Şenlik güzeldir," dedi annesi nihayet. "Ama şenlik aynı zamanda tehlikelidir."

"Biliyorum."

"Gitmek istiyor musun?"

Jiyan ona baktı. "Evet."

Annesi elmayı kenara bıraktı ve ellerini önlüğüne sildi.

"Öyleyse üzerine sıcak bir şeyler al. Ve..." Duraksadı.

"Kendine dikkat et."

13

Jiyan başını salladı. Bu kelimelerin kulağa geldiğinden daha fazlasını ifade ettiğini biliyordu. Onun dünyasında "kendine dikkat et" bir dua, bir zırh, korkudan doğan sessiz bir dilekti.

Güneş batarken Jiyan yola koyuldu. Gökyüzü, yavaşça koyu bir maviye dönen derin bir turuncuydu. İlk yıldızlar, hoş karşılanıp karşılanmayacaklarını bilmezmişçesine çekingen belirdi.

Düzlüğe çıkan patika dardı ve yüksek otlarla çevriliydi. Jiyan cırcır böceklerinin sesini, yaprakların hışırtısını, uzaklardan gelen bir köpek havlamasını duyuyordu. Ve sonra—çok derinden—bir müzik sesi işitti.

Bir saz.

Bir kalp atışı gibi olan o ses.

"Hâlâ buradayız," diyen o ses.

Düzlüğe vardığında olduğu yerde kaldı. Önünde insanlar el ele, omuz omuza bir daire içinde dans ediyordu. Renkli elbiseler içindeki kadınlar, vakur yüzlü adamlar, dünyada korku yokmuşçasına gülen çocuklar. Meşaleler yanıyor, ışıkları insanların gözlerinde yansiyordu.

Jiyan, içinde bir şeylerin açıldığını hissetti. Uzun zamandır kapalı duran bir şeylerin.

Yaklaştı. Yaşlı bir kadın onu görünce gülümsedi. "Gel," dedi. "Bizimle dans et."

Jiyan tereddüt etti. Ama sonra müziği duydu, ritmi hissetti, neşeyi gördü—ve halaya durdu.

Diğerlerinin elleri sıcaktı. Ayaklarının altındaki toprak titriyordu. Müzik yükseldi, hızlandı, canlandı. Jiyan diğerleriyle uyum içinde, adım adım döndü. Saçları çözüldü, kalbi davulun ritmiyle çarptı. 14

Bir an için her şeyi unuttu: yükleri, korkuyu, dağların sessizliğini.

Bir an için sadece dans eden genç bir Kürd kızıydı; çünkü halkı dans etmekten asla vazgeçmemişti.

Fakat sonra —

bir ses.

Bir çatrtı.

Düzlüğün kıyısında bir gölge.

Müzik sustu.

İnsanlar nefeslerini tuttu. Jiyan havanın ağırlaştığını hissetti. Korkunun geri dönüşünü. Gecenin aniden daha da karardığını. Ve biliyordu: Bu akşam başladığı gibi bitmeyecekti.

5 – Düzlüğün Kıyısındaki Gölgele

Çatırtı karanlıktan geldi; sessizliğin ortasında açılan bir yarık gibi keskin ve beklenmedik. Bir an için zaman durdu. Meşaleler sanki korkmuşçasına titredi ve müzik öyle aniden kesildi ki, Jiyan kulaklarında uğuldayan kanın sesini duydu.

Düzlükteki insanlar donup kaldı. Kimse konuşmadı. Kimse kımıldamadı. Bu, sadece her an tehlikeyle burun buruna yaşamayı öğrenmiş olanların bildiği türden bir sessizlikti.

Jiyan, kenetlenen ellerin çözüldüğünü hissetti. Halay halkası, gölgeye çekilen bir hayvan gibi yavaşça ve temkinle dağıldı. Çocuklar anneleri tarafından kendilerine çekildi, erkekler bir adım öne çıktı, kadınlar nefeslerini tuttu.

15

İkinci bir ses.

Bu kez daha yakından.

Jiyan kalbinin daha hızlı çarptığını duydu. Etrafına bakındı; bir yüz, bir ipucu, neler olduğunu açıklayacak bir işaret aradı. Fakat karanlık yoğundu ve gölgeler sanki kendi canları varmışçasına hareket ediyordu.

"Sakin olun," diye fısıldadı biri.

"Belki sadece bir hayvandır," dedi bir kadın, ama sesi titriyordu. Kimse ona inanmadı.

Derken karanlığın içinden bir karaltı çıktı. Bir adam. Uzun boylu, geniş omuzlu, yüzü yarı yarıya karanlıkta. Ellerini yavaşça, yatıştırıcı bir tavırla kaldırdı.

"Korkmayın," dedi. "Yalnızım."

İnsanlar ona kuşkuyla baktı. Bu coğrafyada "Yalnızım," öyle kolayca inanılacak bir cümle değildi.

"Kimsin sen?" diye sordu yaşlı bir adam, pürüzlü bir sesle.

Yabancı, ışığa doğru bir adım attı. Yüzü ince, gözleri yorgun ama tetikteydi. Üzerinde yoldan tozlanmış sade giysiler vardı.

"Adım Aram," dedi. "Güneydeki bir köyden geliyorum.

Burada bir şenlik olduğunu duydum."

Kalabalığın arasında bir mırıltı yayıldı.

Bir yabancı.

Bir Kürd, evet — ama Dersimli değil.

Kendi cemaatlerinden değil.

"Neden yalnız geliyorsun?" diye sordu biri.

Aram, kelimeleri seçmek istercesine etrafına bakındı. "Çünkü artık birlikte gelebileceğim kimsem kalmadı."

Sessizlik ağırlaştı.

Jiyan göğsünde bir şeylerin düğümlendiğini hissetti. Bu adam içinde bir acı taşıyordu; Jiyan'ın şahsen değilse bile halkının bir parçası olarak tanıdığı bir acı.

"Ne oldu?" diye sordu, düşünmeden.

Aram ona baktı. Gözleri koyu, anlatmak istemediği — ya da anlatamadığı — hikâyelerle doluydu.

"Sonra," dedi adam. "Burada değil. Şimdi değil."

İnsanlar onu bir süre daha izledi, fakat sonunda gerginlik azaldı. Müzik hemen başlamadı ama meşaleler daha sakın yanmaya başladı ve çocuklar yeniden birkaç adım öne çıkma cesareti buldu.

Jiyan, bakışları Aram'ın üzerinde, olduğu yerde kaldı. Onda onu bırakmayan bir şey vardı. Belki gözlerindeki yorgunluktan bu. Belki de düzlüğe sanki yıllardır aradığı bir yermiş gibi bakışıydı.

"Sen Jiyan'sın, değil mi?" diye sordu adam aniden.

Jiyan şaşkınlıkla gözlerini kırptırdı. "Nereden biliyorsun?"

"Adını duydum. Buradaki insanlar senden bahsediyor."

"Benden mi? Neden?"

Aram omuz silkti. "Çünkü sen farklısın."

Jiyan buna ne diyeceğini bilemedi. Kendini farklı hissetmiyordu. Kendini herhangi bir Kürd kadını gibi hissediyordu: yorgun, umut eden, savaştan, susan.

"Farklı değilim," dedi kısık bir sesle.

"Öylesin," diye cevap verdi Aram. "Gözlerinde uzun zamandır görmediğim bir şey var."

"Ne?"

"Cesaret."

Jiyan bakışlarını kaçırdı. Cesaret. Büyük bir kelime. Tehlikeli bir kelime. Onun dünyasında çoğu zaman erkenden noktalanan bir kelime.

Müzik yeniden başladı; sessizce, temkinle, şoktan sonra yeniden atmaya çalışan bir kalp gibi. İnsanlar hemen dansa durmadı ama rahat bir nefes aldılar. Şenlik bitmemişti — sadece bölünmüştü.

Aram düzlüğün kıyısına oturdu ve Jiyan, nedenini bilmeden onu takip etti. Belki onun hikâyesinin kendisinininkiyle örülü olduğunu hissettiği için. Belki de bu akşamın bir dönüm noktası olduğunu sezdiği için.

"Kimsenin kalmadığını söyledin," diye başladı söze, çekinerek.

Aram başıyla onayladı. "Doğru."

"Neler olduğunu anlatmak ister misin?"

Adam ona uzun uzun baktı. Sonra şöyle dedi:

"Sadece dinlemeye hazırsan."

Jiyan başını salladı. "Hazırım."

Aram derin bir nefes aldı.

Ve anlatmaya başladı.

18

6 – Aram'ın Hikâyesi

Aram konuşmaya başlamadan önce bir an sustu. Bu sıradan bir sessizlik değildi. Her kelime bir yaraya dokunduğu için kelimeleri özenle tartması gereken bir insanın sessizliği idi. Meşaleler yüzünde titrek gölgeler bırakıyordu ve Jiyan onun ilk başta düşündüğünden daha genç olduğunu gördü. Belki kendisinden pek büyük değildi. Ancak gözleri yaşlı görünüyordu — yaşından çok daha yaşlı.

"Küçük bir köyden geliyorum," diye başladı sessizce.

"Buradan daha büyük değil. Az şeyimiz vardı ama birbirimiz

vardı. Dilimiz, şarkılarımız, şenliklerimiz vardı. Tıpkı sizin gibi."

Jiyan dikkatle dinliyordu. Bu tür hikâyelerin nadiren hafif olduğunu biliyordu.

"Birkaç ay önce," diye devam etti Aram, "köye bir grup adam geldi. Yabancılar. Silahlılar. Birini aradıklarını söylediler. Güya bir şeyler yapmış genç bir Kürdü. Kimse kimden bahsettiklerini bilmiyordu. Belki de öyle bir genç hiç yoktu."

Duraksadı. Nefesi ağırlaşmıştı.

"Her evi aradılar. Kimsenin cevaplayamayacağı sorular sordular. Ve cevap bulamayınca..."

Yutkunabildi.

19

"...öfkelerini bizden çıkardılar."

Jiyan midesinin kasıldığını hissetti. Bu tür hikâyeleri biliyordu. Her Kürd kadını bilirdi. Fakat can yakmaktan asla vazgeçmiyorlardı.

"Babam onların önünde durdu," dedi Aram. "Bir savaşçı değildi. Sade bir adamdı. Ama onuru vardı. Ve onur tehlikelidir."

Meşaleler çıkırdıyordu. Uzaklarda bir yerde bir köpek uludu.

"Onu dövdüler," dedi Aram. "Gözlerimizin önünde. Annem çığlık attı. Kız kardeşim ağladı. Ben... hiçbir şey yapamadım."

Ellerine baktı, sanki aylardır yanında taşıdığı o suçu orada arıyormuş gibi.

"Gittiklerinde babam ağır yaralıydı. İki gün sonra öldü."

Jiyan, sanki tutunması gerekiyormuş gibi elini atkısına götürdü. Bu acıyı tanıyordu. Şahsen değil, ama halkının bir parçası olarak. Tarihinin bir parçası olarak.

"Peki ya annen? Kız kardeşin?" diye sordu çekinerek.

Aram gözlerini kapattı. "Gittiler. Nereye bilmiyorum. Belki akrabaların yanına. Belki..."

Sözünü kesti.

"Bilmiyorum."

20

Jiyan içinde bir şeylerin açıldığını hissetti. Acıma değildi bu — Aram bunu hak etmezdi. Başka bir şeydi. Daha derin bir şey. Acıdan doğan ama zayıflıktan gelmeyen bir bağ.

"Üzgünüm," dedi sessizce.

Aram başıyla onayladı. "Biliyorum."

Bir süre her ikisi de sustu. Düzlükteki müzik yeniden yükselmişti ama artık sesi eskisinden farklı geliyordu. Daha ağır. Daha vakur. Sanki Kürdlerin hayatında neşe ve acının her zaman yan yana durduğunu o da anlamış gibiydi.

"Neden buraya geldin?" diye sordu Jiyan nihayet.

Aram ona baktı. "Çünkü Dersim insanının güçlü olduğunu duydum. Birbirlerine kenetlendiklerini. Yasak olsa bile şenliklerini kutladıklarını."

"Doğrudur," dedi Jiyan.

"Gerçek mi diye görmek istedim."

"Eee?" diye sordu genç kız.

Aram hafifçe gülümsedi. "Gerçekmiş."

Jiyan havada bir şeylerin değiştiğini hissetti. Aralarında mıydı bu değişim—belki de öyleydi. Söylemesi zordu. Ama Aram'ın buraya tesadüfen gelmediğini biliyordu. Onun hikâyesinin kendisinininkiyle kesişmesi rastlantı olamazdı. Bu akşamın, ilk başta düşündüğünden çok daha büyük bir anlamı vardı.

"Şimdi ne yapacaksın?" diye sordu.

21

Aram, sanki orada bir cevap bulabilirmiş gibi karanlığa baktı. "Bilmiyorum. Bir planım yok. Bir yönüm yok. Sadece..." Yeniden Jiyan'a baktı. "...sadece burada olmam gerektiğine dair bir his var içimde."

Jiyan kalbinin bir an duraksadığını hissetti. Aşktan değildi bu—onun için henüz çok erkendi. Başka bir şeydendi. Yollarının tesadüfen kesişmediğine dair o güçlü sezidendi.

"Belki de," dedi sessizce, "başlangıç için bu kadarı yeterlidir."

Aram başıyla onayladı. "Belki."

Müzik hızlandı. İnsanlar yeniden dansa durdu. Meşaleler parlakça yanıyordu. Fakat düzlüğün kıyısında, yaşlı meşelerin gölgesinde, kelimelerden daha ağır hikâyelerle

birbirine bağlanmış iki genç Kürd yan yana oturuyordu. Ve Jiyan biliyordu: Bu, sadece başlangıçtı.

7 – Karanlıktaki Kıvılcım

Gece iyice derinleşmiş, düzlükteki meşaleler artık sadece titreyen küçük ışık noktalarına dönüşmüştü. Müzik, karanlığı rahatsız etmekten korkarmışçasına bir fısıltı gibi alçalmıştı. İnsanların çoğu çoktan vedalaşmıştı; kimisi hızlı adımlarla, kimisi ise birbirini bir daha ne zaman göreceğini bilemez gibi uzun sarılmalarla dağılmıştı.

Jiyan ve Aram oturmaya devam ettiler. Rahatları yerinde olduğu için değil, her ikisi de nereye gideceğini bilemediği için. Düzlük sessizleşmişti; yaşlı meşelerin gölgeleri koruyucu kollar gibi etraflarını sarmıştı. 22

"Garip," dedi Aram bir süre sonra. "Uzun zamandır bu kadar çok insanı bir arada görmemiştim. Böyle değil. Gülerken değil. Dans ederken değil."

"Sık şenlik yapmayız," diye cevap verdi Jiyan. "Ama yaptığımızda, sanki son kezmiş gibi yaparız."

Aram başıyla onayladı. "Belki de bu kadar güzel olmasının sebebi budur."

Jiyan ona baktı. Yüzü yarı karanlıkta pek seçilmiyordu ama varlığını hissediyordu; uzun süre güneşte kalmış bir taş gibi sıcak ve ağır. Bir yabancıydı, evet—ama artık yabancı gibi hissettirmiyordu. Artık değil.

"Çok şey kaybetmişsin," dedi sessizce.
"Evet."

"Ama hâlâ buradasın."

Aram hüzünle gülümsedi. "Bazen nedenini ben de merak ediyorum."

"Çünkü Kürdsün," dedi Jiyan. "Biz vazgeçmeyiz. Bazen canımız öyle istese bile."

Adam şaşkınlıkla ona baktı. "Sanki çok daha yaşlıymışsın gibi konuşuyorsun."

"Belki de öyleyimdir," dedi Jiyan. "Belki de hepimiz yaşlı doğuyoruzdur."

Aram hafifçe güldü. Kısa, kırılğan bir sestir bu ama gerçektir. Jiyan, içinde bir yerlerin çözüldüğünü hissetti—fark etmediği bir düğüm gevşemişti.

Düzlüğün üzerinden geçen bir rüzgâr meşaleleri titretti. Jiyan atkısını omuzlarına daha sıkı sardı. Aram bunu fark etti.

23

"Üşüyor musun?"

"Biraz."

Kısa bir tereddüitten sonra Aram, paltosunu onun omuzlarına bıraktı. Basit bir hareketti bu ama Jiyan'ı beklediğinden daha derinden etkiledi. Üşüdüğü için değil—birinin ona dikkat etmesine, onu gözetmesine alışık olmadığı için.

"Teşekkür ederim," dedi.

"Rica ederim."

Yine sustular. Fakat bu kez ağır bir sessizlik değildi bu. Alan bırakan bir sessizlikti. Düşüncelere, hatıralara ve aralarında dile gelmeden duran her şeye yer açan bir sessizlik.

"Biliyor musun," diye başladı Aram, "buraya gelirken korkuyordum."

"Neyden?"

"Burada da hoş karşılanmamaktan. Yine bir yabancı, evi barkı olmayan bir adam olmaktan."

Jiyan ona uzun uzun baktı. "Sen yabancı değilsin."

"Henüz değil," dedi adam.

"Hayır," diye cevap verdi genç kız. "Artık değil."

Aram bakışlarını indirdi. Elleri otların üzerinde serbestçe duruyordu ama Jiyan hafifçe titrediklerini gördü. Soğuktan değildi bu. Başka bir şeyden.

"Şimdi ne yapmam gerektiğini bilmiyorum," dedi. "Nereye gideceğimi bilmiyorum."

"Öyleyse kal," dedi Jiyan, üzerinde düşünmeye fırsat bulamadan.

Aram başını kaldırdı. "Kalmak mı?"

"Evet. Dersim'de. Bizimle."

"Peki ya seninle?" diye sordu adam çekinerek.

24

Jiyan kalbinin hızlandığını hissetti. Ne cevap vereceğini bilemedi. Aram'ı neredeyse hiç tanııyordu. Yine de... sanki onu çok uzun zamandır tanıyormuş gibi hissediyordu. Belki acı, insanları kelimelerden daha hızlı bağladığı içindi bu. Belki de ikisi de adını koyamadıkları bir şeyi aradıkları için.

"Belki," dedi nihayet. "Belki benimle de."

Aram ona baktı; gözlerinde Jiyan'ın anlamlandıramadığı bir şey vardı. Umut mu? Korku mu? Minnet mi? Belki de hepsi birden.

Son meşale de söndü. Düzlük artık karanlığa gömülmüştü, sadece ay ışığı yan yana oturan iki karaltıya soluk bir aydınlık veriyordu.

"Geç oldu," dedi Jiyan.

"Evet."

"Eve gitmem lazım."

"Biliyorum."

Ayağa kalktılar. Bir an için ne yapacaklarını bilemez halde karşı karşıya durdular. Sonra Aram elini uzattı.

"Teşekkür ederim," dedi. "Dinlediğin için. Her şey için."

Jiyan onun elini tuttu. Sıcaktı, sağlamdı, canlıydı.

"Yine görüşürüz," dedi genç kız.

"Umarım."

Elini bıraktı ve patikadan aşağı, köye doğru yürüdü. Aram olduğu yerde kaldı; o ağaçların gölgesinde kaybolana dek arkasından baktı. Ve o gece, o sessiz düzlükte, Aram aylar sonra ilk kez artık yalnız olmadığını anladı.

25

8 – Yeni Bir Sabah

Şenlikten sonraki sabah olağandışı bir sessizliğe uyandı. Dersim'in üzerine koruyucu bir pelerin gibi çöken o tanıdık dağ sessizliği değildi bu; başka bir şeydi—henüz adı konulmamış bir şeyi müjdeleyen bir sessizlik.

Jiyan erkenden uyandı. Odanın küçük penceresinden süzülen ışık, yerde parlak çizgiler oluşturunuyordu. Bir süre öylece yattı; evin nefesini, ahşabın gıcirtısını, uzaktaki bir horozun nidasını dinledi. Her şey her zamanki gibiydi—ama hiçbir şey eskisi gibi değildi.

Aram'ı düşündü. Sesini, hikâyesini, genç bir adamın görmesi gerekenden çok daha fazlasını görmüş o gözlerini. Paltosunu omuzlarına bıraktığı o anı düşündü. Sadece kumaştan gelmeyen o sıcaklığı.

Jiyan yatağında doğruldu, saçlarını yüzünden çekti. Dikkatli olması gerektiğini biliyordu. Duygular, onun dünyasında bir lükstü. Ve yakınlık tehlikeliydi—sadece insanlar yüzünden değil, içinde yaşadıkları o zaman yüzünden.

Fakat şunu da biliyordu; Aram'ı yeniden görmek istiyordu.

Mutfakta annesini masada otururken buldu. Çay tütüyor, taze ekmek kokusu odayı dolduruyordu. Jiyan içeri girdiğinde annesi başını kaldırdı; bakışlarında Jiyan'ın anlamlandıramadığı bir şey vardı.

"Geç kalmışsın," dedi annesi.

"Kötü uyudum."

"Şenlik yüzünden mi?"

Jiyan duraksadı. "Belki."

Annesi çayından bir yudum aldı. "Orada bir yabancıнын olduğunu duydum."

Jiyan donup kaldı. "Bunu kim söyledi?"

"İnsanlar konuşur. Bilirsin işte."

Jiyan başıyla onayladı. Böyle bir köyde hiçbir şey uzun süre gizli kalmazdı.

"Adı Aram," dedi nihayet. "Güneydeki bir köyden geliyormuş."

Annesi ona uzun uzun baktı. "Peki neden burada?"

"Kimsesi kalmamış."

Annesi bardağını bıraktı. "Bu üzücü. Ama bu durum onu kaybedecek hiçbir şeyi olmayan bir adam yapar."

"Kötü biri değil o," dedi Jiyan, belki de gereğinden fazla hızlı bir savunmayla.

Annesi kaşını kaldırdı. "Ben öyle bir şey demedim."

Jiyan sustu. Annesinin haklı olduğunu biliyordu; mesele Aram değil, temkinli olmaktı. Onların dünyasında güven,

öyle fütursuzca harcanamayacak kadar kıymetli bir hazineydi.

"Kendine dikkat et," dedi annesi son olarak. "Daha fazlasını söylemem."

Kuşluk vakti Jiyan köye indi. Yol tanıdıktı ama adımları farklı hissettiriyordu; daha hafif ama aynı zamanda daha kararsız. Aram'la orada karşılaşp karşılaşmayacağını bilmiyordu. Hâlâ buralarda olup olmadığını bile bilmiyordu.

Meydana vardığında onu hemen gördü.

Çeşme başında durmuş, ona besbelli bir şeyler anlatan yaşlı bir adamla konuşuyordu. Aram dikkatle dinliyor, başıyla onaylıyor, sorular soruyordu. Sakin ama tetikte görünüyordu; yabancı bir dünyada kök salmaya çalışan biri gibi.

27

Jiyan'ı fark ettiğinde yüzü aydınlandı. Çok değil, sadece bir parça—ama Jiyan'ın göreceği kadar.

"Günaydın," dedi Aram, o yaklaşınca.

"Günaydın," diye cevap verdi genç kız.

Yaşlı adam vedalaşarak ikisini yalnız bıraktı.

"Kalmışsın," dedi Jiyan.

"Söz vermiştim."

"Bir söz vermemiştin."

"Verdim," dedi adam. "Kendi kendime."

Jiyan buna ne diyeceğini bilemedi. Sustu. Aram da ona uydu. Fakat bu rahatsız edici bir sessizlik değildi. Alan bırakan bir sessizlikti.

"İş arıyorum," dedi Aram nihayet. "Herhangi bir şey. Öylece boş durmak istemiyorum."

"Belki yardım edebilirim," dedi Jiyan. "Amcamın bir dükkânı var. Bazen yardım edecek birine ihtiyaç duyar."

Aram gülümsedi. "Bu çok iyi olur."

"Gel," dedi kız. "Seni oraya götürüyüm."

Dükkâna doğru yürürken Jiyan içinde bir şeylerin değiştiğini hissetti. Büyük bir duygu ya da dramatik bir an değildi bu. Daha çok sessiz, sıcak bir seziydi: Aram artık sadece bir yabancı değildi. İstese de istemese de, hikâyesinin bir parçası olacaktı.

Dükkâna vardıklarında amcası şaşkınlıkla başını kaldırdı.

"Jiyan? Kim bu?"

"Bu Aram," dedi Jiyan. "İş arıyor."

Amcası Aram'ı süzdü. Kuşkuyla değil, tartarak. Kendini öyle 28 kolayca açmayan bir cemaate girmek isteyen birine nasıl bakılırsa öyle.

"Çalışabilir misin?" diye sordu amcası.

"Evet," dedi Aram.

"Güzel. Öyleyse başla."

Bu kadar basitti.

Bu kadar zordu.

Kimsenin planlamadığı o şey, böyle başladı.

Jiyan dükkândan çıkarken bir kez daha arkasına döndü. Aram çoktan tezgâhın arkasına geçmiş, amcasının malları nasıl dizeceğini anlatışını dinliyordu. Konsantre görünüyordu. Ciddi. Minnettar.

Ve Jiyan biliyordu:

Bu, yeni bir şeylerin başlangıcıydı.

Durduramayacağı bir şeyin.

Belki de hiç durdurmak istemediği bir şeyin.

9 – Kök Salmak

Şenlikten sonraki günler Jiyan'ın beklediğinden daha hızlı geçti. Sanki o gece düzlükte görünmez bir ip gerilmişti ve şimdi o ip, hayatının içinden sessiz ama hissedilir bir şekilde geçiyordu. Aram, dediği gibi kalmıştı. Ve geçen her günle birlikte, biraz daha az yabancı, biraz daha çok Dersimli oluyordu.

İlk sabah amcasının dükkânında, ellerini nereye koyacağını bilemez gibi çekingen duruyordu. Fakat birkaç gün içinde sanki hep oradaymış gibi hareket etmeye başladı. Malları diziyor, çuval taşıyor, yaşlı köylülere sormalarına gerek kalmadan yardım ediyordu. İnsanlar onu önce temkinle izlediler, fakat haksızlık da etmediler. Çalışan, selam veren, hürmet gösteren adam yerini bulurdu.

29

Ve Aram, bunların hepsini yapıyordu.

Jiyan onu sık sık uzaktan görüyordu. Mahsus değil, ama artık yolları daha sık kesişiyordu. Su getirmeye gittiğinde onu dükkânın önünde amcasıyla dururken görüyordu. Köyün içinden geçerken adamlarla konuşan sesini duyuyordu. Akşam eve dönerken bazen onu yolda, tepeden yukarı çıkarken, gözlerini dağlara dikmiş halde görüyordu.

Dağlara ihtiyacı var gibiydi. Belki de, diye düşündü Jiyan, kaybettiği o şeyi ona dağlar veriyordu: Dayanak.

Güneşin alçaldığı, gölgelerin uzadığı bir öğleden sonra Jiyan un almak için dükkâna gitti. Aram tezgâhın arkasında durmuş, şifalı ot demetlerini ayıklıyordu. Onu görünce yüzü aydınlandı—çok değil ama Jiyan'ın fark edeceği kadar.

"Jiyan," dedi. "Seni görmek güzel."

"Un lazım," diye cevap verdi kız, sesini sakın tutmaya çalışarak.

"Tabii ki."

Dönüp bir çuval çıkardı ve tezgâhın üzerine koydu. "Bu yeter mi?"

"Evet."

Ona baktı ve aralarında o sessizlik yine peydah oldu—rahatsız edici olmayan, söylenmemiş şeylerle dolu bir sessizlik.

30

"Nasılsın?" diye sordu Aram nihayet.

"İyiyim," dedi kız. "Ya sen?"

"Ben de iyiyim. Ben..." Duraksadı. "Yavaş yavaş alışıyorum."

"Buna sevindim."

"Amcan sert biri," dedi Aram gülümseyerek. "Ama adil."

"İyi bir adamdır."

"Öyle."

Yine sessizlik.

Yine aralarındaki o ip.

"Jiyan," diye başladı Aram çekinerek, "sana bir şey sormak istiyordum."

"Evet?"

"Bu akşam sana biraz eşlik edebilir miyim? Yolun sadece bir kısmında. Seninle... seninle konuşmak isterim."

Jiyan kalbinin hızlandığını hissetti. Korkudan değil—başka bir şeyden. Sıcak bir şeyden. Adını koymak istemediği bir şeyden.

"Biraz," dedi kız. "Dahası yok."
Aram başıyla onayladı. "Biraz."

Akşam Jiyan'ın beklediğinden çabuk geldi. Hava serindi ve gökyüzü, yavaşça siyaha dönen derin bir maviye bürünmüştü. Yıldızlar, yolu işaret eden küçük ışıklar gibi birer birer belirdi.

Aram köyün çıkışında bekliyordu. Onu görünce bir adım öne çıktı.

"Geldiğin için teşekkürler," dedi.
"Söylemiştim," diye cevap verdi kız. "Biraz."

31

Yan yana yürüyorlardı, sessizce. Yol dardı ve gecenin sesleri onlara eşlik ediyordu: cırcır böceklerinin ötüşü, yaprakların hisirtisi, uzaklardan gelen bir kuşun nidası.

"Sana teşekkür etmek istemiştim," dedi Aram nihayet. "Bana yardım ettiğin için. Beni... geri çevirmediğin için."

"Özel bir şey yapmadım."

"Yaptın," dedi adam. "Benim için yaptın."

Jiyan ona bakmadı. Yola, taşlara, gölgelere bakıyordu. Ama her kelimeyi duyuyordu.

"Burada ne bulacağımı bilmiyorum," dedi Aram. "Belki bir yuva. Belki sadece huzur. Belki de hiçbir şey. Ama... bildiğim bir şey var; aylar sonra ilk kez burada yeniden nefes alabiliyorum."

Jiyan durdu. Aram da durdu.

"Dersim güzel bir yerdir," dedi genç kız. "Ama kolay değildir."

"Ben de kolay biri değilim," diye cevap verdi adam. Jiyan gülümsemeden edemedi. "Buna inanırım."

Aram ona baktı; gözlerinde Jiyan'ın anlamlandıramadığı bir şey vardı — minnetle umut, acıyla yeni bir başlangıç arasında bir yerlerde duran bir şey.

"Jiyan," dedi adam kısık bir sesle, "yolumun nereye vardığını bilmiyorum. Ama... seninle bir parça yürümek isterim. Sadece bu akşam değil."

Jiyan kalbinin bir an duraksadığını hissetti.

Dikkatli olması gerektiğini biliyordu.

Yakınlığın tehlikeli olduğunu biliyordu.

Kendi hayatının basit olmadığını, onun hayatının ise daha da zor olduğunu biliyordu.

Ama yalan söylemek istemediğini de biliyordu.

"Belki," dedi. "Belki bir parça."

Aram gülümsedi. Gerçek bir gülümseme. Sıcak. Samimi.

"Bu kadarı bana yeter," dedi.

Yolun ayrıldığı noktaya kadar yürüdüler. Jiyan orada durdu.

"Burada yollarımız ayrılıyor," dedi.

"Bugünlük," diye cevap verdi Aram.

Jiyan başıyla onayladı. Sonra arkasına döndü ve patikadan yukarı, evine doğru yürüdü. Aram olduğu yerde kaldı, o karanlıkta kaybolana dek arkasından baktı.

Ve o gece Jiyan, bir şeylerin harekete geçtiğini biliyordu — artık durduramayacağı bir şeylerin.

10 – Dağların Arasında

Günler uzadı ve bahar, Dersim'in üzerine yumuşak bir tül gibi serildi. Ağaçlar taze yeşile büründü; hava, nemli toprak ve yeni yolların vaadiyle kokuyordu. Köylüler için bu vakit; tarlaların hazırlandığı, hayvanların yaylaya çıkarıldığı ve yaz gelmeden evlerin onarıldığı bir zamandı.

Jiyan içinse bu, bir değişim zamanıydı — sessiz ama durdurulamaz bir değişim.

Bunu küçük şeylerden anlıyordu: Sabahları adını koyamadığı bir hisle uyanışından; köye giderken sanki birini bekliyormuşçasına adımlarını atışından; akşamları pencere kenarında daha uzun oturup, sanki bir cevap ararmış gibi dağlara bakışından. 33

Ve bunu Aram'dan anlıyordu.

Aram artık her gün amcasının dükkânında çalışıyordu. Çalışkan ve güvenilir; köylüler onu kabullenmeye başlamıştı. Kimisi bir baş selamıyla, kimisi kısa bir gülümsemeyle karşılıyordu onu. Çocuklar ise onu bambaşka seviyordu — belki de şekerleme alırken onlara küçük hikâyeler anlattığı içindi bu. Kendi babasından duyduğu dağların, nehirlerin ve eski zamanların hikâyeleri...

Jiyan bazen bunu uzaktan izliyordu. Aram'ın nasıl çabaladığını, nasıl uyum sağladığını görüyordu; eski hayatı hâlâ bir gölge gibi üzerinde asılı olsa da yeni bir hayat kurma gayretini seziyordu.

Bir gün dükkâna girdiğinde, bozuk parasını kaybettiği için ağlayan küçük bir çocukla konuştuğunu gördü. Aram diz çöktü, onunla beraber yerleri aradı ve sonunda karşılığında hiçbir şey istemeden çocuğa bir şekerleme verdi.

"Ama param yok," dedi çocuk.

"Bazen," dedi Aram, "paraya gerek yoktur. Bazen bir gülümseme yeter."

Çocuğun yüzü parladı; Jiyan içinde bir yerlerin ısındığını hissetti.

"Çocuklarla aran iyi," dedi çocuk gittikten sonra.

Aram şaşkınlıkla ona baktı. "Ben mi? Hayır. Sadece bir şeyi kaybetmenin ne demek olduğunu biliyorum."

"Onlara umut veriyorsun."

"Belki," dedi Aram. "Ama onlara kendimde olmayan bir şeyi vermiyorum."

Jiyan ona baktı. "Peki sende ne var?"

Aram bir an düşündü. "Çok değil. Ama... yola devam etme iradem var."

"Bu, pek çok kişinin sahip olduğundan daha fazlası."

Hafifçe gülümsedi Aram. "Belki."

Öğleden sonra amcası, nehir kenarından şifalı ot toplaması için Aram'a eşlik etmesini istedi Jiyan'dan. Genelde tek başına yaptığı bir işti bu ama hayır demedi. Amcasının, gösterdiğinden daha fazlasını anladığını biliyordu.

Nehre giden yol dardı, yüksek otlarla çevriliydi. Güneş alçalmıştı ve ışığı tepelere altın rengiyle düşüyordu. Aram yanında yürüyordu; sakın, dikkatli, sanki her adımını bilerek atıyormuş gibi.

"Burası çok güzel," dedi Aram.

"Evet."

"İnsanların neden burada kaldığını anlıyorum."

"Herkes kalmıyor," dedi Jiyan. "Çoğu gidiyor. Kimisi mecbur olduğu için, kimisi başka yerlerde daha kolay bir hayat bulma umuduyla."

"Peki ya sen?" diye sordu Aram. "Sen gider miydin?" Jiyan durdu. Nehir önlerinde berrak ve soğuk akıyordu, dağların bir aynası gibi.

"Bilmiyorum," dedi. "Bazen kalmam gerektiğini düşünüyorum. Annem için. Ailem için. Burada olan her şey için."

"Peki ya bazen?"

"Bazen de kim olduğumu bulmak için gitmem gerektiğini düşünüyorum."

Aram yavaşça başını salladı. "Bunu anlıyorum."

"Ya sen?" diye sordu genç kız. "Sen kalır mıydın?"

Adam ona baktı. Uzun uzun. Ciddiyetle.

"Kalırdım," dedi. "Eğer bir sebebim olsaydı."

Jiyan nefesinin kesildiğini hissetti.

Ne demek istediğini biliyordu.

Dikkatli olması gerektiğini biliyordu.

Ama yalan söylemek istemediğini de biliyordu.

"Belki," dedi sessizce, "bir tane bulursun."

Aram gülümsedi. Kelimelerden daha fazlasını anlatan sıcak, sessiz bir gülümseme.

Nehir kıyısında ot topladılar, az konuştular ama aralarındaki sessizlik artık tanıdık bir hal almıştı. Güneş batarken su kıvrıla boyandı ve dağlar vadinin üzerine uzun gölgeler bıraktı.

"Geç oluyor," dedi Jiyan.

"Seni eve bırakayım."

"Gerek yok."

"İstiyorum."

Yan yana yürüdüler ve yol her zamankinden daha kısa geldi. Eve vardıklarında Aram durdu.

"Teşekkür ederim," dedi.

"Ne için?"

"Bugün için. Her şey için."

Jiyan başıyla onayladı. "İyi geceler Aram."

"İyi geceler Jiyan."

Kız içeri girdi ama kapıyı kapatmadan önce son bir kez arkasına baktı. Aram hâlâ oradaydı; sanki bir şey ararmış gibi gözlerini dağlara dikmişti.

Ve Jiyan biliyordu:

Aradığı dağlar değildi.

Dünyada bir yer arıyordu.

Ve belki de —sadece bir ihtimal— onu bulmuştu.

11 – İçerideki Ses

Günler geçti, bahar iyice güçlendi. Dersim çevresindeki düzlükler canlı bir yeşile büründü; dağlar, karın son kalıntılarını beyaz yara izleri gibi taşıyordu. Hava berraktı ve geceler, üşümeden dışarıda oturulacak kadar ılıktı. 36

Fakat Jiyan'ın içinde, havaya bağlı olmayan bir şey büyüyordu.

Adını koyamadığı bir şey.

Onu hem huzursuz eden hem de kanatlandıran bir şey.

Sanki Aram'ın gelişi, Jiyan'ın içinde uzun zamandır saklı kalan bir parçayı uyandırmıştı — korkudan değil, alışkanlıktan sakladığı bir parçayı.

Çünkü bir Kürd kızı, hayalleri kırılmasın diye onları küçük tutmayı erkenden öğrenirdi.

Bir akşam Jiyan annesiyle avluda oturuyordu. Güneş dağların ardında yeni kaybolmuş, gökyüzü derin bir turuncuyla kor gibi yanmaya başlamıştı. Annesi eski bir kumaşı yamıyor, Jiyan ise şifalı otları ayıklıyordu.

"Son zamanlarda farklısın," dedi annesi aniden, başını kaldırmadan.

Jiyan donup kaldı. "Farklı mı?"

"Evet. Daha durgun. Ama aynı zamanda... daha uyanık."

Jiyan ne diyeceğini bilemedi. Annesi az konuşan ama çok gören bir kadındı.

"Belki bahardandır," dedi Jiyan nihayet.

Annesi hafifçe gülümsedi. "Belki."

Fakat Jiyan biliyordu; sebep bahar değildi.

Ertesi gün köye erkenden indi. Yol sessizdi, sabah sisi tarlaların üzerinde bir tül gibi asılı duruyordu. Amcasının dükkânına vardığında Aram'ı kapının önünde gördü. Omuzunda bir un çuvalı taşıyor, ona bir şeyler anlatan yaşlı bir adamla konuşuyordu. 37

Aram onu fark edince elini kaldırdı.

Sokulgan değil.

Dayatmacı değil.

Sadece onu gördüğüne dair sessiz bir işaret.

Jiyan kalbinin bir an hızlandığını hissetti.

"Günaydın," dedi Aram, o yaklaşınca.

"Günaydın."

"Erkencisin."

"Otları getirmek istedim."

"Sana yardım edeyim."

Sormadan sepeti elinden aldı. Basit bir hareketti bu ama Jiyan'ı derinden etkiledi. Yardıma muhtaç olduğu için değil; birinin yükünü hafifletmesine alışık olmadığı için.

Dükkânda otları birlikte ayıkladılar. Aram sessizce, konsantre bir şekilde çalışıyordu; Jiyan ise onu göz ucuyla izliyordu. Hareketleri sakın, neredeyse temkinliydi; sanki bir şeyi yanlış yapmaktan korkuyormuş gibi. Ama aynı zamanda bu hareketlerde kaslardan değil, kırılmayan bir iradede gelen bir güç vardı.

"Çok çalışıyorsun," dedi Jiyan.

"Çalışmak zihni sakın tutuyor."

"Peki çalışmadığında?"

Aram ona baktı. "O zaman çok fazla düşünüyorum."

"Neyi?"

"Geçmiş olan her şeyi. Ve olabilecek her şeyi."

Jiyan başıyla onayladı. "Bunu bilirim."

"Sen neyi düşünüyorsun?" diye sordu adam.

Duraksadı kız. Sonra, "Geleceğimi," dedi.

"Nasıl görünüyor peki?"

Jiyan ellerine baktı. "Bilmiyorum. Ama geçmişten farklı olması gerektiğini biliyorum."

Aram gülümsedi. "Bu güzel bir başlangıç."

Daha sonra dükkândan çıkarken Jiyan bir an durdu. Rüzgâr saçlarının arasından geçip gidiyor, elbisesinin altındaki babaannesinin tılsımını hissediyordu — tılsım, sanki kendi canı varmış gibi sıcaktı.

Annesinin sözlerini düşündü.

Aram'ın hikâyesini.

Düzlüğü.

Müziği.

Dağları.

Ve aniden, içinde büyüyen o yeni duygunun ne olduğunu anladı.

O, kendi sesiydi.

Bu kadar zamandır içinde taşıdığı o ses.

Hiç kullanmadığı o ses.

Şöyle diyordu o ses:

Sen, yüklerinden daha fazlasısın.

Sen, korkundan daha fazlasısın.

Sen bir Kürd kadınısın — ve hayal kurmaya hakkın var.

Akşam yine pencere kenarında oturdu. Ay yükselmiş, yıldızlar küçük ateşler gibi parlıyordu. Jiyan elini tılsımın üzerine koydu ve gözlerini kapattı.

Düzlüğü gördü önünde.

Meşaleleri.

Dans eden insanları.

Aram'ın bakışını.

Dağları.

Ve biliyordu:

İçinde bir şey uyanmıştı.

Ve bir daha asla uyumayacaktı.

39

12 – Köydeki Huzursuzluk

Sabah huzurlu başladı ama Jiyan bir şeylerin farklı olduğunu hemen sezdi. Hava daha ağır, daha yoğundu; sanki köyün üzerinde görünmez bir baskı asılıydı. Kuşlar ötüyordu ama sesleri boğuk geliyordu. Rüzgâr bile daha temkinli esiyor gibiydi.

Jiyan kapıyı açtığı anda çeşme başında duran iki kadın gördü. Birbirlerine bir şeyler fısıldıyorlardı; yüzleri gergin, hareketleri telaşlıydı. Jiyan'ı fark edince aniden sustular ve bakışlarını kaçırıldılar.

Kötü bir işaret.

Jiyan, sepet elinde, bakışları yerde yürümeye devam etti. Ama düşünceleri yarışıyordu. Böyle bir köyde haber rüzgârdan hızlı yayılırdı. Ve insanlar fısıldaşıyorsa, bu nadiren hayra alametti.

Amcasının dükkânına vardığında Aram'ı dışarıda gördü. Amcasıyla konuşuyordu ama hava her zamankinden farklıydı. Amcası ciddi, Aram ise gergindi. Jiyan yaklaşıncı ikisi de sustu.

"Ne oldu?" diye sordu.

Amcası ona uzun uzun, tartarak baktı. Sonra, "Komşu köyde adamlar varmış. Askerler. Sorular sormuşlar," dedi.

40

Jiyan kalbinin duraksadığını hissetti. "Ne soruları?"

"Yabancılar hakkında," dedi amcası. "Buralı olmayan genç adamlar hakkında."

Jiyan Aram'a baktı. Yüzü sakindi ama gözleri başka bir şeyi ele veriyordu — korku ve kararlılığın bir karışımı.

"Birini arıyorlar," dedi Aram sessizce.

"Seni mi?" diye sordu Jiyan.

Cevap vermedi.

Cevap vermesine gerek de yoktu.

Amcası bir adım yaklaştı. "Aram, iyi bir çocuksun. Çok çalışıyorsun. Ama dikkatli olmalısın. Eğer seni arıyorlarsa..."

"Biliyorum," dedi Aram.

"Hiçbir şey yokmuş gibi burada kalamazsın," dedi amcası.
"Tehlike kapıdayken olmaz."

Jiyan içinde bir şeylerin büzüldüğünü hissetti. Aram'ın gitmesi düşüncesi —geldiği gibi aniden yok olması ihtimali— onu beklediğinden daha derinden sarstı.

"Ne yapacaksın?" diye sordu.

Aram ona baktı. Bakışı sakın ama sarsılmazdı. "Bilmiyorum. Ama kaçmayacağım."

"Bazen hayatta kalmak için kaçmak gerekir," dedi amcası.

"Bazen de her şeyi yeniden kaybetmemek için kalmak gerekir," diye cevap verdi Aram.

Jiyan'ın boğazı düğümlendi. Aram'ın haklı olduğunu biliyordu. Ama dünyasında cesaretin bedelinin çoğu zaman ağır olduğunu da biliyordu.

41

Daha sonra dükkân tenhalaşınca Jiyan Aram'ın yanına gitti. Aram o sırada çuvalları diziyordu ama elleri hafifçe titriyordu.

"Korkuyorsun," dedi kız.

"Evet," dedi Aram dürüstçe. "Ama umudum da var."

"Neye dair?"

Ona baktı Aram. "Sana dair."

Jiyan'ın nefesi kesildi.

Şaşkınlıktan değil — aynı şeyi hissettiğinin bilincine vardığı için.

"Aram..." diye başladı ama Aram elini kaldırdı.

"Sana hiçbir şey vaat edemeyeceğimi biliyorum. Sana hiçbir şey veremeyeceğimi de. Ama burada olmak istediğimi biliyorum. Senin yanında. Bu köyde. Bu insanların arasında."

"Ya seni bulurlarsa?" diye sordu Jiyan.

"O zaman yalnız olmayacağım," dedi adam. "Ve bu, aylardır sahip olduğumdan çok daha fazlası demek."

Akşam Jiyan annesiyle avluda oturdu. Annesi yine bir kumaş yamıyordu ama elleri hafifçe titriyordu.

"Komşu köyde olanları duydum," dedi annesi.

Jiyan sustu.

"Bu çocuk... Aram... huzursuzluk getiriyor."

"Umut da getiriyor," dedi Jiyan.

Annesi ona uzun uzun baktı. "Umut güzeldir. Ama umut tehlikelidir."

"Biliyorum."

"Peki ya sen?" diye sordu annesi. "Sen ne hissediyorsun?"

Jiyan elini tılsımının üzerine koydu.

Aram'ın bakışını düşündü.

42

Sözlerini.

Düzlüğü.

Dağları.

"Hissediyorum ki," dedi kısık bir sesle, "artık aynı kişi değilim."

Annesi yavaşça başını salladı. "O zaman dikkatli ol kızım. Çünkü değişen kişi, dünyayı da peşinden sürükler."

Daha sonra, gece Dersim'in üzerine çöktüğünde Jiyan pencere kenarındaydı. Ay parlaktı ve dağlar arka planda koyu gölgeler gibi uzanıyordu. Aram'ı düşündü. Tehlikeyi. Geleceği. Ve biliyordu:

Bu, bir fırtınanın başlangıcıydı.

Ve o, fırtınanın tam ortasında duracaktı.

13 – Rüzgâr Döndüğünde

Rüzgâr değişmişti. Artık Dersim vadilerinde usulca esmiyor, beraberinde görülmeyen ama hissedilen bir ağırlık taşıyordu. Köydeki insanlar bunu fark etmişti. Daha alçak sesle konuşuyor, daha hızlı hareket ediyor, birbirlerine kelimelerden fazlasını anlatan bakışlar fırlatıyorlardı.

Jiyan sabah çeşme başına vardığında bunu hemen anladı. Orada kollarını kavuşturmuş, alınları kırıkmış iki adam duruyordu. Birbirleriyle konuşmuyor, sanki bir şeyi —ya da birini— bekliyormuş gibi uzaklara bakıyorlardı.

"Neler oluyor?" diye sordu Jiyan temkinle.

43

Adamlar ona baktı ama ikisi de cevap vermedi. Biri sadece kısa bir baş selamı verdi, diğeri ise yüzünü çevirdi.

Kötü bir işaret.

Jiyan su küplerini doldurdu ve dönüş yoluna koyuldu. Fakat adımları her zamankinden daha ağırdı. Köyde bir şeyler döndüğünü biliyordu — Aram ile ilgili bir şeyler.

Amcasının dükkânına vardığında onu arka odada amcasıyla birlikte buldu. Kapı aralıktı ve Jiyan iki adamın boğuk seslerini duyabiliyordu.

"Dikkatli olmalısın," diyordu amcası. "Yabancıları soruyorlar. Genç adamları. Buraya ait olmayanları."

"Ben buraya aitim," dedi Aram sakince.

"Ben biliyorum," diye cevap verdi amcası. "Ama onlar bilmiyor."

Jiyan kapıyı çaldı; iki adam da başını kaldırdı. Amcası gergin, Aram ise bitkin görünüyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Jiyan.

Amcası iç çekti. "Komşu köyde askerler varmış. Elllerinde listeler var. İsimler. Aram'a benzeyen birini arıyorlar."

Jiyan kalbinin hızlandığını hissetti. "Buraya mı geliyorlar?" "Belki," dedi amcası. "Belki de gelmezler. Ama hazırlıklı olmalıyız."

Aram ayağa kalktı. "Kaçmayacağım."

"Kapıya dayanana kadar herkes öyle söyler," diye cevap verdi amcası.

44

Daha sonra dükkân kapandığında Jiyan ve Aram yol boyunca biraz yürüdüler. Güneş alçalmıştı ve dağlar vadinin üzerine uzun gölgeler bırakıyordu. Güzel bir akşamdı — havadaki huzursuzluk için fazla güzel.

"Dikkatli olmalısın," dedi Jiyan.

"Dikkatliyim."

"Yeterince değil."

Aram durdu. "Ne yapmamı istiyorsun? Kaçayım mı? Saklanayım mı? Yine gölgelerin içinde bir hayat mı süreyim? Bundan bıktım artık."

"Biliyorum," dedi Jiyan alçak sesle. "Ama sana bir şey olmasını istemiyorum."

Aram ona baktı. Uzun uzun. Ciddiyetle.

"Neden?"

Jiyan'ın nefesi kesildi. Aram'ın gerçeği istediğini biliyordu. Ve artık bunu ondan daha fazla saklayamayacağını da.

"Çünkü benim için önemlisin," dedi kız.

Aram, sanki bu kelimeleri önce sindirmesi gerekiyormuş gibi gözlerini kapattı. Tekrar açtığında gözlerinde yeni bir şey vardı — sıcak, incinebilir bir şey.

"Sen de benim için önemlisin," dedi. "Söyleyebileceğimden çok daha fazla."

Jiyan bakışlarını kaçırdı. Utandığı için değil — gerçek ağır olduğu için. Şimdiye dek taşıdığı her yükten daha ağır.

Sessizce, tüm köyün görülebildiği o küçük tepeye varana dek yürümeye devam ettiler. Evler huzur içinde uzanıyor, çatılar akşam ışığında parlıyor ve nehir gümüş bir şerit gibi vadinin içinden süzölüyordu.

45

"Dersim çok güzel," dedi Aram.

"Evet."

"Kalmak istiyorum."

"Biliyorum."

"Ama benim yüzümden tehlikeye girmeni istemiyorum."

Jiyan ona döndü. "Ben bir Kürd kadınıyım. Tüm hayatım boyunca tehlike altındaydım."

Aram hüzünle gülümsedi. "Bu adil değil."

"Hayat adil değil," dedi Jiyan. "Ama biz güçlüyüz."

"Sen güçlüsün," dedi Aram.

"Biz," diye düzeltti kız. "Ben değil. Biz."

Aram ona baktı; o bakışta bir söz vardı — romantik ya da hafife alınacak bir söz değil; acıdan ve umuttan doğmuş bir söz.

Ayrıldıklarında Aram uzun süre tepede öylece kaldı. Jiyan onu uzaktan gördü; dağların önünde karanlık bir silüet. Küçük görünüyordu — ama zayıf değil.

Daha çok, uzun zamandır ilk kez artık kaçmamaya karar vermiş biri gibi.

Ve Jiyan biliyordu:

Rüzgâr dönmüştü.

Ve onunla birlikte her şey değişecekti.

46

14 – Dağlar Sustuğunda

Gece alışılmadık derecede berraktı. Gökyüzü Dersim'in üzerine koyu bir kumaş gibi gerilmişti; yıldızlar sanki insanları uyarmak istercesine öyle parlaktı ki... Jiyan uyuyamıyordu. Yatakta uyanık yatıyor; ahşabın gıcirtısını, annesinin nefes alışını, nehrin uzak uğultusunu dinliyordu. Fakat kendi içinde bir fırtına kopuyordu.

Aram.

Askerler.

Söylentiler.

Korku.

Umut.

Her şey çözülemeyen bir düğüm gibi birbirine karışmıştı.

Nihayet ayağa kalktı, atkısını omuzlarına çekip geceye adım attı. Avlu sessizdi, sadece ay ışığı yere soluk gölgeler düşürüyordu. Jiyan çeşme başına gidip kenarına oturdu ve gözlerini kapattı.

Annesinin sözlerini düşündü:

Değişen kişi, dünyayı da peşinden sürükler.

Belki de korktuğu buydu.

Askerler değil.

Tehlike değil.

Değişimin kendisi.

Ertesi sabah köy hareketliydi. Erkekler gruplar halinde toplanmış, kadınlar fısıldaşıyor, çocuklar evlere gönderiliyordu. Huzursuzluk, her şeyin üzerine çöken görünmez bir sis gibi elle tutulur haldeydi.

47

Jiyan hızlı adımlarla amcasının dükkânına gitti. İçeri girdiğinde Aram'ı hemen gördü. Tezgâhın arkasındaydı ama duruşu gergin, gözleri tetikteydi.

"Vadideler," dedi Aram, kız daha bir şey diyemeden.

"Askerler mi?"

Başını salladı adam. "Henüz burada değiller. Ama yaklaşıyorlar."

Amcası arka odadan çıktı. "Dikkatli olmalıyız. Aram, bugün dükkânda kalıyorsun. Dışarı çıkmıyorsun."

"Saklanamam," dedi Aram.

"Olmaz," diye cevap verdi amcası. "Bugün olmaz."

Jiyan kalbinin daha hızlı çarptığını hissetti. Aram'a baktı ve onun bakışlarında kendini ürküten bir şey gördü; korku değildi bu, kararlılıktı. Tehlikeli bir kararlılık.

"Niyetin ne?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi Aram. "Ama benim yüzümden kimsenin acı çekmesine izin vermeyeceğim."

"Ama sen kendin acı çekiyorsun," dedi Jiyan.

"O başka."

"Hayır," dedi kız. "Değil."

Aram ona baktı ve bir an için her şey sustu.

Dünya.

Köy.

Dağlar.

Sadece bakışları konuşuyordu.

Öğleden sonra haber köye ulaştı: Askerler komşu köyden ayrılmıştı. Başka yöne gitmişlerdi. Nereye olduğunu kimse bilmiyordu. İnsanlar derin bir nefes aldı — ama sadece yarım. Çünkü onların dünyasında huzur, hiçbir zaman nihai değildi.

Güneş batarken Aram dükkândan çıktı. Jiyan zaten dışarıda bekliyordu. Her zamanki gibi sessizce yol boyu yürüdüler.

"Gelecekler sanmıştım," dedi Aram.

"Ben de."

"Belki de şansım yaver gitti."

"Belki," dedi Jiyan. "Ya da belki bu bir uyarıydı."

Aram durdu. "Korkmanı istemiyorum."

"Korkmuyorum," dedi Jiyan. "Sadece... kaybedecek bir şeyim var artık."

Aram ona baktı; gözlerinde kelimelerin ötesinde bir acı vardı.

"Benim de," dedi adam.

Köyün yukarıdan görülebildiği o tepeye oturdular. Işıklar titriyor, rüzgâr odun ateşinin kokusunu getiriyordu.

"Biliyor musun," dedi Aram sessizce, "uzun süre hayatımın bittiğini sanmıştım. Sadece hayatta kalmaya çalışıyordum."

"Peki ya şimdi?"

"Şimdi, yeniden yaşayabileceğimi düşünüyorum."

Jiyan ona baktı. "Benim yüzümden mi?"

"Senin yüzünden," dedi adam. "Ve bu yer yüzünden."

Kız sustu. Hiçbir şey hissetmediği için değil — aksine, çok fazla şey hissettiği için.

"Aram," dedi nihayet, "gelecek ne getirir bilmiyorum. Ama bildiğim bir şey var: Yalnız değilsin."

Aram elini kızın elinin üzerine koydu.

Sıkı değil.

Dayatmacı değil.

Sadece oradaydı.

Ve Jiyan buna izin verdi.

Ayrıldıklarında Jiyan sonun yaklaştığını biliyordu — bir kayıp anlamında değil, bir karar anlamında. Hikâye bir şeye doğru evriliyordu. İkisinden de büyük bir şeye.

Ve dağlar susuyordu. Önemli bir şey kapıda olduğunda hep yaptıkları gibi.

15 – Derinin Altındaki Şehirler

Akşam, sesleri boğan ve gölgeleri uzatan yumuşak bir kumaş gibi köyün üzerine indi. Jiyan, babaannesinin evinin önündeki alçak taş duvarda Aram'la yan yana oturuyordu. Rüzgâr toprak, ocak ateşi ve Munzur'un yakınlardaki suyunun kokusunu taşıyordu. Tepelerinde ilk yıldızlar parlıyor, bir yerlerde bir köpek sanki geceyi selamlamak istercesine havlıyordu.

"Biliyor musun," dedi Aram kısık bir sesle, "bazen dünyanın bizi sadece dağlı insanlar olarak gördüğü hissine kapılıyorum. Sanki kayaların arasında doğmuşuz ve hiç öteye gidememişiz gibi."

50

Jiyan gülümsedi ama bakışlarında bir parça isyan vardı. "Oysa dünyanın ilk şehri burada. Ergani. Dokuz bin yıllık. Ya Amed... bir milyonluk şehir. Hewlêr de öyle. Yetmişden fazla Kürd şehri var ama onlar hâlâ bizim sadece bir dağ halkı olduğumuza inanıyor."

"Belki de bizi hiçbir zaman gerçekten görmek istemedikleri içindir," diye cevap verdi Aram.

Jiyan parmaklarını duvarın pürüzlü yüzeyinde gezdirdi. "Şehirlerimiz derimizin altında bizim. Bir köyde yaşasak bile, o şehirlerin tarihini içimizde taşıyoruz. Meydanları, surları, binlerce yıllık sesleri..."

Aram, sanki onu yeniden keşfediyormuş gibi baktı. "Senin kendin de bir şehir gibisin," dedi. "Kadim, katman katman, müzik dolu."

Kız hafifçe güldü. "Sen de o şehirde her zaman doğru kapıları bulan kişisin."

Rüzgâr sertleşti, yaban kekiği kokusunu beraberinde getirdi. Uzaklarda Dersim'in ışıkları parlıyordu. Jiyan, sanki kendisini bekleyen bir geleceğin hatıralarıymış gibi gözleriyle o ışıkları takip etti.

"Yakında orada olacağım," dedi. "Üniversitede. Müzik. Yeni bir hayat."

Aram başıyla onayladı. "Ve ben de sana eşlik edeceğim. Elimden geldiğince."

Jiyan ona döndü. "Peki ya sen? Sen ne yapmak istiyorsun?"

Aram, neredeyse mahcup bir tavırla omuz silkti. "Lise mezunuyum. Yirmi iki yaşımdayım artık. Aslında okuyabilirim... Makine mühendisliği mesela. Teknik bir şeyler. Ama bilmiyorum."

51

"Neden bilmiyorsun?" diye sordu kız sessizce.

Adam, sanki orada bir cevap yazılıymış gibi uzağa baktı. "Çünkü hâlâ kim olmak istediğimden emin değilim. Çok şey hayal edebiliyorum ama henüz hiçbir his tam oturmuyor. Bazen diyorum ki sadece çalışayım, para kazanayım. Bazen gitmeliyim diyorum. Ve bazen de..." Duraksadı.

"Bazen ne?"

"Bazen de yolumun nereye varacağını bulana kadar sadece senin yanında kalmalıyım diye düşünüyorum."

Jiyan gülümsedi; sadece ona mahsus, sıcak, küçük bir gülümseme.

"Belki de sen onu zorlamadığında yol seni bulur."

Aram yavaşça başını salladı. "Belki. O vakte kadar seninle bir parça yürüyeceğim."

Aralarında boş olmayan, aksine henüz dile getirmeye cesaret edemedikleri her şeyle dolu bir sessizlik oluştu. Ufukta dağlar karanlık birer heybet gibi duruyordu ama Jiyan'ın göğsünde halkının binlerce yıldır inşa ettiği o şehirler parlıyordu. Ve biliyordu: Hikâyesi bir köyde bitmeyecekti.

16 – Şarkı Söyleyen Şehir

Dersim onları sıcak ve titreşimli bir nabızla karşıladı. Sokaklar insanlarla, seslerle, renklerle doluydu. Her yerde kültür festivalinin afişleri asılıydı; fenerler bina cephelerine yumuşak bir ışık düşürüyor, açık pencerelerden müzik sesleri yükseliyordu — su akıntıları gibi birbirine karışan saz, piyano, gitar ve keman sesleri.

52

Jiyan kendi diktiği bir elbiseyi giymişti — Kürdistan'ın renklerinden süzülen bir sahne elbisesi. Kırmızı, beyaz ve yeşil vücudunu canlı birer nehir gibi sarıyor, ortadaki altın güneş sanki içinden dışarıya ışık saçıyormuş gibi parlıyordu. Sahnenin ışığı, sabırlı elleriyle çektiği o ince dikişlerde yakalanıyor ve elbiseye sanki kendi ritmiyle hareket ediyormuş havası veriyordu. O an, o sadece bir şarkıcı değil, halkının yürüyen bir simgesiydi. Aram yanında yürürken bakışlarının ona kaymasına engel olamıyordu. Şehir sanki kızı dönüştürmüştü: Daha dik yürüyor, gözleri sanki uzun zamandır onu çağırان o yerde olmanın huzuruyla parlıyordu.

"Heyecanlı mısın?" diye sordu Aram.

"Biraz," diye itiraf etti Jiyan. "Ama olması gereken buymuş gibi hissediyorum."

Kültür Akademisi'nin salonuna girdiler. Oda doluydu, hava sıcaktı, sahne yumuşak bir ışığa bürünmüştü. Jiyan'ın adı

anons edildiğinde Aram elini kısa bir an kızın sırtına koydu. "Git," dedi. "Bu senin anın."

Jiyan sahneye çıktı. Bir an için her şey sustu. Sonra söylemeye başladı.

Sesi berrak, sıcak ve kendisini bile şaşırtan bir dinginlikle taşıyordu. Dersim'in eski bir ezgisini söylüyordu ama Munzur Üniversitesi'nde öğrendiği o teknikle — Batı klasik müziğini memleketinin ruhuyla harmanlayarak. Salondaki insanlar sadece bir ses duymuyorlardı; onun aracılığıyla konuşan bir tarihi dinliyorlardı.

Bitirdiğinde, üzerinden sıcak bir akıntı gibi geçen bir alkış koptu. Jiyan selam verdi ve sahneden indiğinde Aram onu bekliyordu.

53

"Sen... inanılmazdın," dedi adam, sesi duygudan boğuklaşmıştı.

Kız ona baktı, hâlâ şarkı söylemenin nefes nefeseliğiyle. "Seni her an yanımda hissettim," diye fısıldadı.

Adam bir adım yaklaştı. "Jiyan..."

Kız elini adamın yanağına koydu; o an şehrin gürültüsü, insanlar, ışıklar yok oldu. Sadece ikisi vardı. Aram öne eğildi ve dudakları buluştu — önce temkinli, sonra daha emin, daha sıcak.

Gürültülü olmayan ama derin bir öpücüktü bu.

Şöyle diyen bir öpücük: *Biz bu hikâyeye aitiz.*

Ayrıldıklarında Jiyan gülümsedi. "Yakında okulum bitiyor," dedi. "Ve asıl her şey o zaman başlayacak."

Aram onun elini tuttu. "O zaman yola birlikte devam ederiz."

Dışarıda şehir; canlı, uyanık ve seslerle dolu uğulduyordu. Ve Jiyan biliyordu: O sadece bu şehrin bir parçası değildi — o, artık bu şehrin seslerinden biri olmuştu.

Epilog – Baki Kalan Ses

Jiyan, Munzur Üniversitesi'nden mezun olduğunda, yaz mevsimi Dersim'in üzerine altın bir tül gibi serilmişti. Şehir artık ona tanıdık geliyordu: sokaklar, kafeler, sesler, müzikle dolu akşamlar... İki dünya arasında durmayı öğrenmişti; bir yanında Batı klasik müziği, diğer yanında ise içinde kökler gibi yaşayan halkının kadim ezgileri.

54

Mezuniyet günü Munzur Çayı'nın kıyısında Aram'la birlikte duruyordu. Nehir, sanki daha sonra kullanmak üzere saklamak istercesine ikinci vaktinin ışığını alıp götürüyordu. Yanındaki Aram, her zamankinden daha durgundu; sanki suyun sesini değil de, kendi içinde henüz konuşmaya başlayan bir şeyi dinliyordu. Su, her türlü kelimedenden daha eski hikâyeler anlatırcasına akıyordu. Jiyan'ın elinde diploması vardı ama bakışları vadiyi kucaklayan dağlara dikilmişti.

"Şimdi ne olacak?" diye sordu Aram.

Jiyan gülümsedi. "Şimdi asıl iş başlıyor."

"Müzik mi?"

"Hikâye," dedi kız. "Bizim hikâyemiz. Unuttukları o şehirler.

Hiç duymak istemedikleri o sesler."

Aram elini tuttu. "Onları sen hatırlatacaksın."

"Biz," diye düzeltti kız usulca.

Ağaçların arasından bir rüzgâr geçti ve bir an için tüm yeryüzü nefes alıyormuş gibi göründü. Jiyan artık o köylü kızı olmadığını biliyordu. Kendi sesini bulmuş bir kadına dönüşmüştü — sadece şarkı söyleyen değil; anlatan, iyileştiren, hatırlatan bir sese.

Aram ile birlikte şehre geri dönerken, havada yeni bir başlangıcın kokusu vardı. Gürültülü ya da zafer naralı değil; sessiz, berrak ve sarsılmaz bir başlangıç.

Gelecek bir vaat değildi.

Gelecek, henüz yeni başlayan bir şarkıydı.

55

Sonsöz Yazısı

Şehirler, Sesler ve Bir Halkın Hakikati Üzerine

Bu hikâye bir köyde başlıyor ama sadece köylere ait değil. Binlerce yıldır Mezopotamya'nın kalbinde yükselen şehirlere de ait: Ergani, Amed, Hewlêr, Mêrdîn, Wan, Silemanî ve niceleri... Bugün bildiğimiz pek çok medeniyetten daha eski olan yerlere.

Sıklıkla Kürdlerin bir "dağ halkı" olduğu iddia edilir — sanki sadece kayaların arasında doğmuşlar ve ötesine hiç geçmemişler gibi. Oysa hakikat başkadır: Kürdler aynı zamanda bir kent halkıdır; meydanların, surların, çarşıların, kütüphanelerin, müzik okullarının ve üniversitelerin halkıdır. Daha pek çok halkın adı bile yokken şehirler inşa etmiş bir halktır.

Jiyan'ın yolu bu hakikati yansıtıyor. O bir köyden geliyor ama içinde şehirlerin tarihini taşıyor. Müzik okuyor, çünkü kültürün sadece hayatta kalmakla yetinmediğini, büyüdüğünü biliyor. Şarkı söylüyor, çünkü sesi bir miras. Ve seviyor, çünkü aşk, en derin yaraları bile dönüştürebilen yegâne güçtür.

Bu kısa roman, çok uzun zamandır yanlış çizilen bir resmi düzeltme çabasıdır. Unutuluşa karşı sessiz bir protesto ve kimliğini ne dağda ne de şehirde terk etmeyenlere bir saygı duruşudur.

İthaf

56

*Dünya sadece dağları görse de,
içinde şehirler taşıyan halkımın kadınlarına...*

*Kimse dinlemese de
şarkı söylemeye devam edenlere...*

*Ve bize özgürlüğün
daima önce kalpte başladığını öğreten
aşka...*

*Jiyan'ın sesi bir hatırlatış olsun:
Bir halk klişelerle değil,
kendi anlattığı hikâyelerle tanımlanır.*

Tarihsel Not:

Dersim’de Yasaklanan Bayramlar

Dersim’de bayramların ve dini törenlerin açıkça yasaklanması, 1935 tarihli Tunceli Kanunu (No. 2884) ve bunu izleyen 1937–38 askerî operasyonlarıyla yürürlüğe konuldu. Bu dönemde Raâ Heq topluluğunun geleneksel pratikleri ağır biçimde kısıtlandı ya da tamamen yasaklandı. (*Wikipedia*)

Yasakların Tarihsel Bağlamı

1. Tunceli Kanunu (1935)

- 2884 sayılı bu kanunla Dersim askerî özel yönetime alındı.
- Devlete toplantıları, dini ritüelleri, bayramları ve göç hareketlerini denetleme veya yasaklama yetkisi verildi.
- Amaç “ıslah” ve “medenileştirme” olarak sunulsa da, pratikte Raâ Heq topluluğunun sosyal ve ruhsal yapısını dağıtmayı hedefliyordu.
- Bu tarihten itibaren bayramlar, Cem törenleri ve mevsimsel ritüeller serbestçe yapılamaz hale geldi.

57

2. 1937–38 Askerî Operasyonları

- Askerî harekât sırasında tüm toplu dini ve kültürel faaliyetler fiilen yasaklandı.
- Halk sürgün edildi, toplama bölgelerine gönderildi veya zorla göç ettirildi; pir ve raywer gibi ruhani önderler hedef alındı ya da öldürüldü.
- Bu dönemde Raâ Heq topluluğuna ait hiçbir bayram, ritüel veya dini toplantı açık şekilde yapılamadı.

Wikipedia

Hangi Bayramlar Etkilendi?

Yasaklar özellikle şu ritüelleri kapsıyordu:

- Hızır bayramları
- Newroz kutlamaları
- Cem törenleri
- Mevsimsel doğa ve bereket ritüelleri
- Kutsal mekânlara ziyaretler (ziyaret)

Bu bayramlar, Raa Heq geleneğinin temel unsurlarıydı ve devlet tarafından “ayrı bir kimliğin göstergesi” olarak görülüyordu.

Bayramlar ne zaman yasaklandı?

1935 – Tunceli Kanunu

(Dini/kültürel bayramların ve ritüellerin devlet kontrolü altına alınması ve kısıtlanması)

1937–38 – Askerî Operasyonlar

(Tüm bayramların, ritüellerin ve toplu ibadetlerin fiilî olarak tamamen yasaklanması)

1938 sonrası – Sürgünler ve Zorunlu Asimilasyon

(Uzun süreli baskı; birçok bayram yalnızca gizlice yapılabildi)

Kitap kapağındaki fotoğraf, sosyal medyadaki bir videodan alınmıştır; yaratıcısı tarafımdan bilinmese de, minnetimin bir ifadesi olarak orada ölümsüzleştirilmiştir.